

کلیات
حقوق اساسی یک

تألیف:

حسنا سلیمی نمین

وکیل پایه یک دادگستری

۱۳۹۸

سرشناسه :	سليمى نمين، حسنا، ۱۳۵۸-
عنوان قراردادى :	ايران، قانون اساسى (جمهورى اسلامى) Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami)
عنوان و نام پديدآور :	كلييات حقوق اساسى يك / تاليف حسنا سليمى نمين.
مشخصات نشر :	تهران: مهر كلام، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهرى :	۱۵۲ ص.
شابك :	978-622-68961-2-2
وضعيت فهرست نويسى :	فبا
يادداشت :	کتابنامه: ص. ۱۵۱-۱۵۲؛ همچنين به صورت زيرنويس.
موضوع :	حقوق اساسى -- ايران -- راهنماى آموزشى (عالى)
موضوع :	Constitutional law -- Iran -- Study and teaching (Higher)
موضوع :	قانون اساسى -- ايران
موضوع :	Constitutions -- iran
رده بندي كنگره :	KMH۲۰۷۰
رده بندي ديگر :	۳۴۲/۵۵۰۲۱
شماره كتابخانه اسى ملم :	۵۹۱۹۱۶۳

عنوان كتاب : كلييات حقوق اساسى يك

مؤلف : حسنا سليمى نمين

ناشر : مهر كلام

نوبت چاپ : اول

سال چاپ : ۱۳۹۸

تيراژ : ۵۰ نسخه

شابك : ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۹۶۱-۲-۲

چاپ : غزال

قيمت : ۳۰,۰۰۰ تومان

تمام حقوق براى ناشر محفوظ است. تكتير تمام يا بخشى از اين كتاب به هر شكلى (بصورت صوتى، تصويرى،

الكترونيكى، ...) منوط به اجازه كتيبى ناشر است.

«مسئوليت صحت مطالب كتاب با مؤلف است»

آدرس: تهران، ميدان انقلاب، خيابان منيرى جاويد، پلاك ۷۴، انتشارات مهر كلام

تلفن تماس: ۶۶۶۶۳۳۴۵

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۳.....	گفتار اول: کلیات و مفاهیم
۱۳.....	الف - تعریف حقوق
۱۳.....	ب - تقییدات حقوق
۱۵.....	پ - حقوق اساسی
۱۵.....	ت - منابع حقوق اساسی
۱۶.....	ث - جایگاه حقوق اساسی
۱۸.....	ج - تقسیمات حقوق اساسی
۱۹.....	چ - موضوعات مورد بحث در حقوق اساسی
۱۹.....	ح - مفهوم جامعه سیاسی
۲۰.....	خ - مفهوم قدرت سیاسی
۲۱.....	د - خصوصیات جامعه سیاسی
۲۳.....	ذ - تاثیر متقابل قدرت و حقوق بر یکدیگر
۲۷.....	گفتار دوم: ویژگیهای قانون اساسی
۲۷.....	الف - مفهوم قانون و قانون اساسی
۲۹.....	ب - گرایش به قانون اساسی مدون
۳۰.....	پ - عوامل ظهور قانون اساسی
۳۱.....	ت - انواع قانون اساسی
۳۴.....	ث - تفاوتهای قانون اساسی با سایر قوانین
۴۱.....	گفتار سوم: دولت - کشور
۴۱.....	الف - مفهوم دولت - کشور

- ب - عوامل سازنده دولت - کشور ۴۲
- پ - حاکمیت ۵۵
- ت - حاکمیت منشا الهی (تئوکراتیک) ۶۰
- ث - حاکمیت منشا غیر الهی ۶۱
- گفتار چهار: اشکال دولت - کشور ۶۳**
- الف - دولت - کشورهای یک پارچه (تکبافت، بسیط) ۶۳
- ب - دولت - کشورهای چند پارچه (مركب) ۶۸
- پ - دولت - رمان دهنده دولت - کشور فدرال ۷۱
- ت - ویژگی‌های دولت - کشور فدرال ۸۱
- ث - تفاوت کنفدراسیون با فدرال ۸۳
- گفتار پنجم: رژیم‌های اساسی ۸۵**
- الف - مفهوم رژیم‌های سیاسی ۸۵
- ب - حکومت ۸۶
- پ - انواع رژیم‌های سیاسی ۸۷
- ت - حکومت جمهوری و قوانین دموکراسی ۹۱
- ث - حکومت جمهوری و قوانین اشرافی ۹۲
- ج - رژیم پادشاهی و قوانین مشروطه ۹۵
- ح - رژیم پادشاهی و قوانین استبدادی ۹۵
- خ - دموکراسی ۹۷
- د - اعمال دموکراسی (اشکال دموکراسی) ۹۸
- قانون اساسی ۱۰۳**
- منابع و مآخذ ۱۵۱**

به نام پدید آورنده خرد

من طرف حقیقت هستم ، مهم نیست چه کسی آن
را می گوید. من طرف عدالت هستم، مهم نیست
برای چه کسی آن را می گویند. من طرف عدالت
هستم، مهم نیست برای چه کسی یا علیه چه کسی
است. مالکوم ایکس

مقدمه

نگارش‌های فارسی در موضوعات مختلف حقوق اساسی، جامعه سیاسی، قدرت سیاسی، حاکمیت دوا... کشور و... به رشته تحریر درآمده است. هر کدام از نگارندگان به زعم خود... یا... از آن را به نگارش درآورده‌اند.

اهمیت حقوق اساسی آنچنان است که، هر حقوقدان و صاحب قلمی را به این مسئولیت خطیر رهنمون می‌گردد که در راستای آنچه حقوق عمومی داخلی کشورش است، تکلیفی را بر خود احساس نموده و باید آن را به بهترین وجه ممکن به رشته تحریر درآورد.

تاریخ بهترین آموزگار بشریت است، او است که می‌آموزد زمانداران که با ظلم و ستم بر جامعه سیاسی حکومت می‌کردند و با ابزارهایی مانند قوانین ظالمانه به شکلی حکومت را مشروعیت می‌بخشیدند، طولی نمی‌کشید که به سبب عدم استقرار نظم و امنیت عمومی و مشارکت آحاد مردم در گستره حیات جمعی، قدرت سیاسی خود را از دست می‌دادند و الزاما حاکمیت را به فرمانروایان دیگر واگذار می‌نمودند.

توماس هابز (۱۶۷۹-۱۵۸۸) در اندیشه‌هایش قرارداد اجتماعی را مطرح نمود، آنچه که ملهم استعاره اش از انسان ((انسان گرگ انسان است)) می‌باشد و آنچنان که هر جامعه مدنی قدرتمند برای تامین قدرت و حفظ نظم و امنیت انسانی به آن نیازمند است، او بیانگر فصل جدیدی در تئوری ساختار قدرت بوده است. طرح قرارداد اجتماعی هابز، در همان قرن و نیز قرن بعد متفکرانی از جمله مهمترین آنها جان لاک، ژان ژاک روسو را در جهت تغییر ساختار اجتماعی-سیاسی به طور جدی به عود مشغول داشت. بهترین رویکرد به مساله مشروعیت دولت آن است که، بین قرارداد اجتماعی و قرارداد اجتماعی عمودی تفکیک قائل شویم. شهروندان و اتباع هر کشور به موجب اصل عدالت که زیر بنای قانون اساسی است به مشارکت و همکاری جمعی در برابر یکدیگر متعهد می‌شوند (تشکیل دولت یا کشور State).

اما همکاری اجتماعی مفید و مستلزم تشکیل حکومت (Government) نیز هست، یعنی ایجاد نهادها و مناصبی که از قدرت سیاسی برخوردار باشند و در این مناصب اشخاصی گمارده شوند که شهروندان به شیوه دموکراتیک انتخاب شده‌اند (رئیس جمهور، نخست وزیر، نمایندگان مجلس...) این اشخاص با کسانی که ایشان را انتخاب کرده‌اند، نوعی رابطه نمایندگی دارند (تشکیل حکومت). این قرارداد نمایندگی را قرارداد عمودی بین مردم و حکومت می‌نامیم.

از آنچه گفتیم معلوم می‌شود که عدم مشروعیت حکومت به دو شیوه ممکن است رخ دهد. اول، نقض قرارداد اجتماعی عمودی، که در این صورت حکومت مشروعیت خود را از دست می‌دهد و این، هنگامی پیش می‌آید که حکومت به واقع

نماینده مردم نباشد، یا اگر هم در ابتدا نماینده مردم بوده، به علت عدم رعایت و نقض حقوق بشر، سمت نمایندگی خود را از دست داده است. دوم، نقض قرارداد اجتماعی افقی که ممکن است دچار چنان آسیبی شود که نهایتاً کل دولت را غیرمشروع سازد. از بین رفتن قرارداد اجتماعی افقی بین مردم یا به آنارشی منجر می‌شود- همان طور که در اوایل دهه ۱۹۹۰ در سومالی رخ داد- یا به تجزیه دولت مرکزی و تشکیل دولت‌های کوچکتر، چنان که در شوروی سابق یا در یوگسلاوی سابق پیش آمد.

در این راستا باید به نظریه عدالت جان رالز (John Rawls) نیز اشاره شود. رالز می‌گوید که عدالت اولین و بزرگترین نهاد های اجتماعی است. از نظر رالز، اصول ناشی از عدالت شیوه‌ای را در جهت حقیقت تدلیف نهادهای اساسی جامعه ارائه می‌دهند. به منظور فراهم آوردن زمینه مناسب برای تدلیف اصول عدالت، رالز گروهی از مردان و زنان را فرض می‌گیرد که گردهم می‌آیند تا قرارداد اجتماعی ببندند. از نظر وی اگر این مردان و زنان عاقل باشند و صرفاً در جهت منافع شخصی شان در چارچوب جهل و ناآگاهی، عمل نکنند اصولی را انتخاب خواهند کرد که به نفع اینک تنها برای پیشرفت برخی مفید باشد، برای همه مطلوب تلقی گردد. در این گروه، انتخابشان مبنایی برای تنظیم جامعه‌ای عادلانه و نظم و نسق بخشیدن بدن در هر زمان و مکان خواهد بود. روندی مطلوب که به واقع منطق و فرهنگ رفتاری ویژه‌ای را اقتضا دارد آنچنان که دولت به جای حکومت ((بر)) مردم، باید حکمرانی (Governance) ((برای)) مردم داشته باشد که به جنس مطلوب (Good) آن با شاخص‌های سنجش پذیر موسوم به حکمرانی مطلوب اجماع وجود دارد.

این کتاب با همه کاستی‌هایش برای درک و فهم سریع و آسان درس حقوق اساسی یک دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی و منطبق با سرفصل در نظر گرفته شده دانشگاه، به رشته تحریر در آمده است، تمام تلاشم بر این بوده است که دانشجویان را در فراگیری این درس یاری نمایم.

دست استعانت به سوی تمام اساتید، حقوقدانان و صاحب‌نظران دراز می‌نمایم تا من را با راهنمایی‌هایشان در رسیدن به سرمنزل مقصود که فرسنگها از آن فاصله دارم رهنمون شوند.

حسنا سلیمی نمین

Hosna.salimi187@gmail.com